Publicăm astăzi un eseu sinoptic despre istoria mișcării euroasianiste, scris de filosoful rus Serghei Horujy. Fără a subscrie în întregime la viziunea expusă de autor, credem că textul de mai jos aduce clarificări importante și obiecții serioase, care pot contribui la o înțelegere mai profundă a acestei mișcări politice, mai ales dintr-o perspectivă tradiționalistă. (Ninel Ganea)

A. Din experiența personală: Cum și ce putea cunoaște cineva despre Euroasianism în timpul regimului Brejnev?

Organizatorii seminarului despre euroasianism au decis să mă invite deoarece în studiile consacrate subiectului se găsesc adesea referințe la lucrările mele. E de înțeles, dar scrierile respective sunt foarte vechi. Au fost scrise în urmă cu 20 sau chiar 25 de ani, iar de atunci, fără excepție, preocupările mele științifice nu au mai avut nimic de-a face cu euroasianismul, cu mici excepții. Astăzi, studiile euroasiatice au atins o altă fază, au alte subiecte în centru, alte accente și, ceea ce este foarte important, au căpătat o bază de cercetare mult mai solidă. Din acest punct de vedere, am considerat că nu am cu ce să contribui la acest eveniment, dar în urma

discuțiilor avute cu Dr. Kristina Stoeckl, lucrurile s-au schimbat. Întâlnirile mele cu euroasianismul țineau de o epocă atât de depărtată, astfel încât deveneau o referință istorică. Ele dădeau seama de episoadele timpurii ale receptării euroasianismului în Russia și în URSS. Astfel văzute, ele ar putea fi de interes. Am să descriu pe scurt aceste întâlniri de idei, iar apoi o să vorbesc despre natura „postrevoluționară" (пореволюционный) a euroasianismului.

În perioada de final a comunismului sovietic, cred că euroasianismul reprezenta un tărâm necunoscut pentru societatea sovietică, până într-acolo încât nici măcar numele nu spunea nimic. Informațiile despre emigrația rusă erau minime și nu cuprindeau nimic despre euroasianism. Excepțiile ca Lev Gumilev și cercul său de apropiați nu fac decât să confirme această regulă. Așa că nu este deloc ciudat de ce la începutul anilor '70 nu auzisem nici eu nimic despre acest curent, deși aveam contacte cu multe cercuri intelectuale din Moscova, care includeau dizidenți, atât creștini cât și seculari, filosofi liberali, artiști și poeți underground.

Dar în 1971 s-a întâmplat să fiu rugat să-i ofer găzduire, pentru o perioadă de timp, lui Vasily Vitalievich Schulgin. Cred că nu este cazul să explic acum cine era Schulgin. Atunci avea 93 de ani, dar o memorie excelentă. Nu trebuia să mă duc la muncă, așa că cele zece zile cât a locuit la mine s-au transformat într-un interviu fără întrerupere despre ultima decadă a Imperiului Rus, despre Revoluția Rusă și emigrație, acordat de unul dintre principalii protagoniști al acestor întâmplări. Cât despre euroasianism, Schulgin era, bineînțeles, unul dintre adversarii săi, dar în multe privințe era foarte apropiat de acest curent în spațiul destul de strâmt al politicii din emigrație și mai ales în ceea ce privește legăturile periculoase, de subterană, cu URSS. După cum toată lumea știe, Schulgin a făcut o excursie în URSS, de aceeași natură ca cele făcute de Savitsky, Arapov și alți euroasianiști. Vizita sa a fost controlată de GPU, iar manuscrisul cărții „Cele trei capitale", pe care Schulgin a scris-o despre această excursie, a fost editat și corectat chiar de Dzerzhinsky. În timpul discuției noastre, Vasily Vitalievich era deschis și fără secrete iar unele informații și povești auzite de la el nu le-am regăsit scrise nici atunci, nici mai târziu. Astfel, am căpătat o introducere în euroasianism, o introducere deloc superficială, dar care rămânea totuși la un nivel preliminar.

Peste câțiva ani de la această întâmplare, în timpul studiilor mele despre filosofia religiei am descoperit lucrările lui Lev Karsavin, la vremea aceea un personaj necunoscut chiar și pentru filosofii profesioniști (deși exista, ca și în cazul euroasianismului, o excepție și anume un mic cerc din Leningrad grupat în jurul lui Anatol Vaneev, cel care fusese discipolul lui Karsavin în Gulag).

Pentru o bună bucată de timp, am fost influențat de filosofia sa pe care am studiat-o asiduu. Textele le-am putut citi în secțiune specială a Bibliotecii Lenin, la care aveam acces ca urmare a participării mele în proiectul de anvergură al Enciclopediei Filosofice. Aici era o colecție fără egal a literaturii din emigrație (din care o mare parte a fost furată în timpul anilor '90). Aproape toate publicațiile euroasianiste puteau fi găsite aici, chiar dacă nu erau colecții complete. Astfel, pe lângă studiile consacrate lui Karsavin, am cunoscut o parte consistentă din literatura euroasiatică. Cât despre Karsavin, m-a impresionat în special un text de-al său, pe atunci necunoscut, astăzi faimos, „Biserică, Persoană și Stat" pe care l-am copiat de mână cu foarte mult efort. De asemenea, am început o muncă sistematică de a strânge operele lui Karsavin, să le editez și să le comentez pentru a pregăti o ediție a operelor sale, chiar completă, pentru viitor. Era o muncă dificilă, care presupunea foarte multe detalii tehnice, dar eram ajutat de o echipă de asistenți pusă la dispoziție de Părintele Alexander Men, pe care îl cunoșteam bine și care organizese o rețea de asociații creștine. Era, deci, un proiect colectiv în adevăratul sens al cuvântului, care s-a întins pe câțiva ani, în decada optzecistă, printre percheziții și arestări ale KGB, nu în grupul nostru, dar în proximitatea noastră; la căderea comunismului, aproape toate operele filosofice ale lui Karsavin, editate și comentate, se aflau pe rafturile mele. Comentariile mele conțineau o discuție în privința legăturilor lui Karsavin cu euroasianismul și, imediat ce a devenit posibilă o normalitate a discursului în privința filosofiei religiei, a apărut primul articol despre Karsavin, care conținea și un capitol despre euroasianism, într-o revistă sovietică (era vorba despre revista Problemele Filosofiei, cea mai importantă publicație de gen din URSS). A fost, probabil, prima desciere a acestei mișcării în literatura postsovietică.

Mai târziu, am început să studiez operele Părintelui Georges Florovsky. Mă interesa, în principal, ideea sa de sinteză neopatristică, dar am studiat, de asemenea, viața și opera sa întreagă, inclusiv perioada sa euroasianistă. Prezentarea mea, încă nepublicată, susținută la Universitatea Ann Arbor din Michigan, în anul 1993, în cadrul centenarului Florovsky avea titlul

„Florovsky și euroasianismul: anatomia unui conflict". Trecând de la Karsavin la Florovsky nu am putut să nu remarc că în contextul euroasianismului cei doi gânditori reprezintă poli opuși din multe puncte de vedere importante. Această idee a fost dezvoltată, într-un articol destul de discutat, de prietenul meu Albert Sobolev.

O bună parte din munca mea despre filosofia religiei din Rusia punea în evidență structura sa internă, căile sale și perspectivele continuării sale. În acest context, problema principală era ceea ce Florovsky a numit în cartea sa celebră „pauze și legături", разрывы и связи, adică elemente de continuitate și întreruperi în dezvoltarea gândirii ruse, înainte și după Revoluția Bolșevică. Cheia acestei probleme rezida în evaluarea gândirii celor din emigrație. Bineînțeles, era vorba de un fenomen complex și divers, cu oameni de natură și origine diferite. Unii dintre ei au continuat tradiția și discursul prerevoluționar, dar alții erau din alt aluat și au rupt-o manifest cu această tradiție. Imediat după revoluție a apărut un concept special pentru a desemna și caracteriza acest nou fenomen. S-a numit „post-revoluționar" ((пореволюционный, un neologism în Rusia). Iar aici dăm din nou peste euroasianism deoarece această mișcare a fost rapid și categoric interpretată drept una dintre primele și cele mai importante mișcări post-revoluționare, un fel de exemplu pentru celelalte.

B. Euroasianism în contextul filosofic și politic rusesc: Ce înseamnă să fi post-revoluționar?

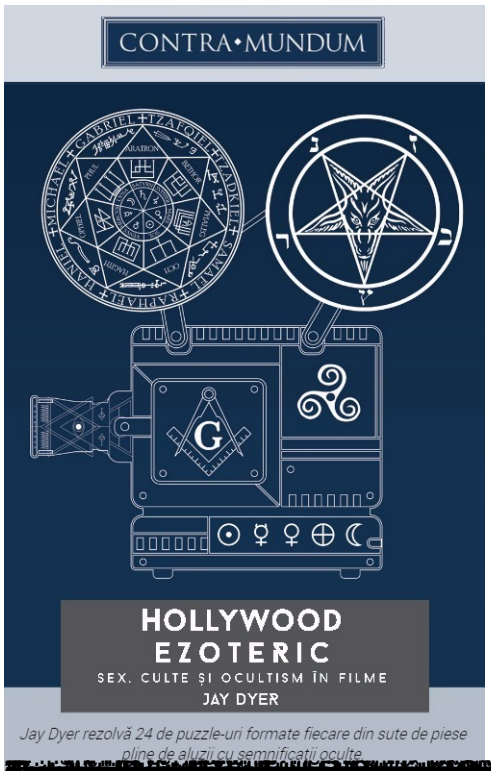

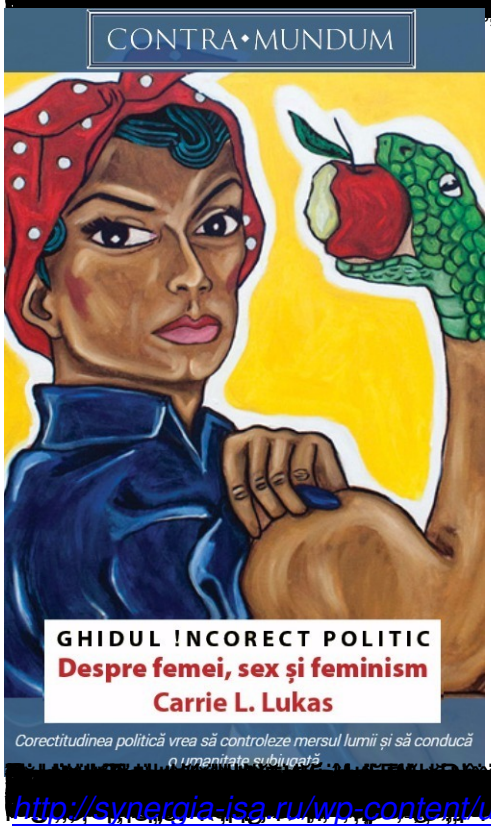

http://synergia-isa.ru/wp-content/uploads/2015/11/hor_euras_wien2015.pdf